

ФІГУРСЬКИЙ В. М.,

кандидат юридичних наук, доцент кафедри
кримінального процесу і криміналістики
(Львівський національний університет
імені Івана Франка)

НИКОРАК О. Ю.,

студентка юридичного факультету
(Львівський національний університет
імені Івана Франка)

УДК 343.983.22

ВОГНЕПАЛЬНА ЗБРОЯ ЯК ОБ'ЄКТ СУДОВОЇ БАЛІСТИКИ: ДИСКУСІЙНІ ПИТАННЯ

Стаття присвячена порівняльному аналізу запропонованих в літературі та законодавстві понять вогнепальної зброї. Основна увага приділяється питанню найбільш характерних особливостей та ознак вогнепальної зброї, що дозволяють вирізнити її з-поміж інших схожих пристроїв та предметів, що такою не є. На основі аналізу, синтезу висловлених в літературі та законодавстві позицій, запропоноване універсальне поняття вогнепальної зброї.

Ключові слова: *вогнепальна зброя, кримінальне провадження, судова балістика, боєприпаси, снаряд, заряд, порох, вражаюча дія, судово-балістична експертиза.*

Статья посвящена сравнительному анализу предложенных в литературе и законодательстве понятий огнестрельного оружия. Основное внимание уделяется вопросу наиболее характерных особенностей огнестрельного оружия, которые позволяют выделить его среди других подобных устройств и предметов, какие таковым не являются. На основе анализа, синтеза высказанных в литературе и законодательстве мнений, предложенное универсальное понятие огнестрельного оружия.

Ключевые слова: *огнестрельное оружие, уголовное производство, судебная баллистика, боеприпасы, снаряд, заряд, порох, поражающее действие, судебно-баллистическая экспертиза.*

The article is devoted to the comparative analysis of concepts of firearm that are proposed in the doctrine and legislation. Attention is paid to the most distinctive features and characteristics of firearm that allow distinguishing it from other similar devices and items that are not firearms. The universal concept of firearm is determined on the basis of analysis and synthesis of positions expressed in the doctrine as well as legislation.

Key words: *firearm, criminal proceedings, forensic ballistics, ammunition, shells, charge, gunpowder, damaging effect, forensic ballistic expertise.*

Вступ. Останнім часом дедалі частіше злочини вчиняються із застосуванням вогнепальної зброї, що обумовлює більшу суспільну небезпеку таких кримінальних правопорушень. Вогнепальна зброя технічно вдосконалюється, а її кількість постійно збільшується. Швейцарський незалежний проект «Small Arms Survey» оцінив обсяги нелегальної зброї в Україні в розмірі від 2 до 6 млн. одиниць [1]. Ситуацію ускладнює те, що згідно з попере-

дніми дослідженнями цього ж проекту Україна займає 4-те місце у світі за обсягами запасів військової вогнепальної стрілецької зброї (7 млн. одиниць станом на 2013 рік). Водночас на фоні останніх подій проблема набула особливої актуальності у зв'язку з воєнним конфліктом і збільшенням кількості незареєстрованої вогнепальної зброї у зоні АТО, яку можна придбати практично за безцінь [2].

Саме тому важко переоцінити актуальність обраної теми дослідження та її роль як у забезпеченні належного розслідування механізму злочинної діяльності, так і у встановленні наявності складу кримінального правопорушення та подальшої кримінально-правової кваліфікації.

Щодо визначення ознак вогнепальної зброї та розмежування її зі схожими предметами, що можуть уражати, але вогнепальною зброєю не є, неодноразово виникали дискусії не лише в науці та судовій практиці, але й на законодавчому рівні. Через те, що питання обігу, а зокрема й визначення поняття вогнепальної зброї досі врегульовано лише на підзаконному рівні, такі дискусії не втрачають актуальності і до сьогодні.

Питання, що становлять предмет дослідження, отримали порівняно достатнє висвітлення як в літературі, так і в нормативно-правових актах. Темі дослідження присвячені праці таких відомих вчених як П. Д. Біленчука, А. Г. Єгорова, Б. Н. Єрмоленко, А. В. Кофанова, с. Д. Кустановича, В. С. Маркевич, В. М. Плескачевського, с. М. Поліщука, В. А. Ручкіна, А. В. Стальмахова, А. І. Устинова та інших. Проте досі однозначно залишається не вирішеним питання щодо поняття та ознак вогнепальної зброї, які дозволять виокремити вогнепальну зброю з поміж інших схожих предметів, проте які такою не є.

Постановка завдання. На основі аналізу дискусійних точок зору, що виникають при встановленні належності конкретного механічного пристрою до вогнепальної зброї під час кримінальних проваджень, визначити універсальне поняття та ознаки вогнепальної зброї, які відповідають вимогам сучасності.

Результати дослідження. Проаналізувавши та узагальнивши нормативно-правові акти, судову, слідчу практику та наукові позиції, можна виокремити кілька підходів до визначення поняття та ознак вогнепальної зброї.

Насамперед наказ Міністерства Внутрішніх справ України «Про затвердження Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, та патронів до них, а також боєприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів» № 622 від 21.08.1998 р. визначає вогнепальну зброю як зброю, призначену для ураження цілей снарядами, що одержують спрямований рух у стволі (за допомогою сили тиску газів, які утворюються в результаті згоряння металевих зарядів) та мають достатню кінетичну енергію для ураження цілі, що знаходиться на визначеній відстані [3].

Запропоноване законодавцем визначення в цілому схоже з поглядами окремих науковців, однак бракує чіткого визначення конструктивних ознак, що, своєю чергою, може викликати казуси у правозастосовній діяльності.

Згідно з останнім проектом Закону України № 1135-1 від 10.12.2014 р. «Про цивільну зброю і боєприпаси», вогнепальна зброя – пристрій або предмет, сконструйований або пристосований для використання як зброя, з якого під впливом сили тиску, створюваної продуктами горіння хімічних речовин, можуть бути викинуті кулі, снаряди для механічного ураження цілі на відстані, або поданий звуковий чи світловий сигнал [4].

З наведеним визначенням важко погодитись, зокрема щодо наведення «поняття через поняття», а саме в частині «вогнепальна зброя – пристрій або предмет, сконструйований або пристосований для використання як зброя». Вочевидь, автори у такий спосіб визначили загальну функціональну ознаку зброї – ураження живої цілі, згодом згаданої у визначенні, проте через термінологічну недосконалість та своєрідну тавтологію у правозастосовчій практиці можуть виникати непорозуміння. Виникають питання і щодо згаданого звукового чи світлового сигналу: чи є вказані спеціальні ознаки необхідними для визнання пристрою вогнепальною зброєю? Оскільки вказана ознака є альтернативною викиданню снаряда, нез-

розумілим видається, до прикладу, розмежування між вогнепальною та сигнальною зброєю. Водночас перевагою наведеного визначення є спроба поєднання конструктивних та функціональних ознак.

Пропонує свій підхід і судова практика, щоправда стосовно вогнепальної зброї у розумінні ст. 262-264, 410 КК України, тобто, щодо незаконного поводження зі зброєю. Відповідно до п. 4 Постанови Пленуму Верховного Суду України № 3 від 26.04.2002 р. «Про судову практику в справах про викрадення та інше незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами, вибуховими пристроями чи радіоактивними матеріалами» вогнепальна зброя – це зброя, для проведення пострілу з якої використовується сила тиску газів, що утворюється при згоранні вибухової речовини (пороху або інших спеціальних горючих сумішей).

Водночас у вказаній постанові наводиться доволі широкий перелік пристроїв, що зброєю не є. Так, не є вогнепальною зброєю: пневматична зброя, сигнальні, стартові, будівельні, газові пістолети, пристрої вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, ракетниці, вибухові пакети й інші імітаційно-піротехнічні та освітлювальні засоби, що не містять вибухових речовин і сумішей [5].

Цікавим у цьому переліку є не віднесення до вогнепальної зброї сигнальних пістолетів. Зауважимо, що це суперечить визначенню, вказаному у проаналізованому вище законопроекті. Зазначимо, що сигнальний пістолет за конструкцією є аналогічним до вогнепальної зброї, однак бойовою зброєю він не може бути, адже стрільба з нього ведеться холостими патронами (спеціальними сигнальними боєприпасами ракетного типу). Тож цей пристрій не призначений функціонально для застосування як зброя, не відповідає ознакам вогнепальної зброї, а використовується виключно для подачі сигналів.

Цікавим у цьому аспекті є й законодавство ЄС. Так, питання обігу зброї регулює Директива № 91/477/ЕЭС від 18.06.1991 р., що визначає у своїх цілях вогнепальну зброю заперечним поняттям, використовуючи конструкцію «все, крім». Отож, згідно з Директивою, «під вогнепальною зброєю розуміється будь-який предмет, який є таким за національним законодавством, крім:

- а) тих, що стали непридатними для використання за призначенням шляхом нейтралізації;
- б) призначені лише для тривоги, сигналізації, рятування, забою худоби, інших промислових та технічних цілей;
- в) ті, що розглядаються в якості антикварної зброї або її копій [6].

Проаналізувавши вказані положення, можна зробити висновок, що в Директиві використовується не зовсім традиційний, а радше правильний підхід пріоритету змісту над формою. Зокрема, доволі новаторським було і виключення з переліку вогнепальної зброї у цілях Директиви антикварної та сигнальної зброї, що знову ж таки не узгоджується із поняттям, вказаним у згаданому вище законопроекті.

Що ж до висловлених в літературі поглядів на підняте питання, то насамперед зауважимо, що Великий тлумачний словник сучасної української мови визначає слово «зброя» в досить широкому розумінні, акцентуючи на цільовому призначенні: зброя для нападу чи оборони [7, с. 349].

Великий енциклопедичний юридичний словник, своєю чергою, за редакцією Ю. С. Шемшученка пропонує таку дефініцію: «зброя – це пристрої та засоби, які застосовуються у збройній боротьбі для нападу (наступу) або захисту (оборони) з метою ураження або знищення противника» [8, с. 295].

Зазначимо, що такого типу визначення дотримуються законодавства більшості пострадянських країн, акцентуючи в основному на функціональному призначенні пристроїв: «Зброя – прилад або предмет, що призначений для пошкодження живого чи іншого об'єкта» (Естонія). «Зброя – пристрої та предмети, конструктивно призначені для ураження живої або іншої цілі...» (Білорусь) [9, с. 33].

В науці більшість авторів дотримуються схожих точок зору. Запропоновані ними визначення зазвичай різняться лише формулюванням. Зокрема, А. П. Шеремет визначає вогнепальну зброю як пристрій, в якому для вильоту кулі із каналу ствола використовується енер-

гія хімічного розкладу вибухових речовин [10, с. 128]. Зауважимо, що зазначене поняття є не зовсім повним, адже не включає в себе певних функціональних ознак, а отже видається неможливим розмежування, наприклад, з пристроями несмертельної дії, конструктивно схожими до вогнепальної зброї.

Один з найвідоміших дослідників судової балістики П. Д. Біленчук, своєю чергою, розкриває поняття вогнепальної зброї через такі ознаки:

1) снаряд має призначення механічного ураження живої цілі – розриває, перфорує м'які тканини, проломлює, розколює кістки. Аналогічну дію справляє снаряд і на об'єкти неживої природи. Відповідно вогнепальною зброєю не можна вважати виріб, що першопочатково не призначений для нанесення тілесних ушкоджень людині – інакше до такої б могли потенційно належати будівельний пістолет, пневматичний міномет чи сигнальна ракетниця.

2) дистанційність дії, що визначається можливістю уразити ціль на значній відстані;

3) уражаючим елементом є снаряд: куля, дріб, шріт або картеч;

4) енергія, яка дозволяє не тільки кинути снаряд на певну відстань, а й уразити ціль на значній відстані, утворюється під час термічного розкладу спеціального заряду без доступу повітря та виділення значної кількості газів. Такий заряд найчастіше виготовляється з пороху;

5) снаряд набуває спрямованого руху.

Тож за П. Д. Біленчуком, вогнепальна зброя – це зброя, призначена для механічного ураження цілей на відстані снарядом, який отримав направлений рух за рахунок використання енергії пороху або іншого заряду і відповідає трьом критеріям: вогнестрільності, надійності й зброярності. Щодо конструктивних ознак, то обов'язковими, на думку вченого, є наявність ствола, замикаючого й запалюючого механізмів [11, с. 27]. Загалом визначення видається повним, однак недосконалість його полягає, як видається, насамперед у визначенні «поняття через поняття» («вогнестрільна зброя – це зброя...»).

Науковець А. Ф. Волобуєв дає загалом схоже визначення. Згідно нього вогнепальна зброя – це механічний пристрій, призначений для багаторазової дії з метою ураження цілі снарядами, що викидаються енергією газів згорання вибухової речовини. Дослідник також акцентує, що при віднесенні об'єктів до категорії вогнепальної зброї доцільно виокремити два підходи. Так, якщо об'єкт заводського виготовлення, то для визнання його вогнепальною зброєю достатнім буде лише факт наявності в конструкції основних частин зброї, які визначають її функціональне призначення, тобто, ствола, ударно-спускового, замикаючого механізмів та інших деталей, що в комплексі дають змогу здійснити постріл. Якщо ж це саморобні пристрої, перероблені з інших механізмів, то для визнання їх вогнепальною зброєю необхідні певні умови: наявність ствола; здатність здійснювати постріли з використанням вибухового складу без її руйнації; снаряд відповідної убивчої сили.

А. Ф. Волобуєв пропонує також відносити до вогнепальної зброю, в якій роль снаряда виконує стиснена газова суміш – так звану «газову». Науковець вважає, що вона відповідає всім ознакам, як і зброя, роль снаряда в патронах якої виконує гумова «куля». А. Ф. Волобуєв цю зброю не відносить до розряду бойової, але вважає, що такі пристрої відповідно до згаданих ознак є вогнепальною зброєю [12].

Проте, як видається, така позиція суперечить позиції Верховного суду України та визначенням із згаданих вище законопроектів. Але оскільки йдеться не про питання обігу, а про питання конструктивних ознак, зауваження є частково слушним. Водночас, як видається, наявності ствола, ударно-спускового та замикаючого механізмів недостатньо для визнання цієї зброї вогнепальною хоча б через відсутність снаряда достатньої убивчої сили – тут, як видається, науковець дещо непоследовний.

Заразом необхідно особливо акцентувати увагу на цільовому призначенні зброї. Адже зважаючи на технічний прогрес, все частіше конструктивно пристрій може мати всі ознаки вогнепальної зброї, однак нею не бути. Тут потрібно зважити на загальне поняття зброї. В. А. Ручкін зазначає, що «матеріальний засіб, який відноситься до категорії зброї, повинен мати не тільки конструктивне і функціональне призначення для нанесення летальних ушкоджень, але і реальну здатність вражаючих факторів приводити до летального наслідку» [13].

Відповідно до Великого тлумачного словника, летальний – це той, який веде до смерті, смертельний [7, с. 485]. В широкому значенні будь-яке поранення може призвести до смерті (до прикладу, внаслідок зараження крові), однак в медичній практиці летальними визнають ті ушкодження, які безумовно та необхідно спричиняють смерть.

Найбільш вдало конструктивні ознаки аналізує вчений І. І. Когутич. Науковець вважає, що вогнепальна зброя повинна відповідати загальному і спеціальним критеріям. Загальний критерій визначає цільове призначення зброї – в боротьбі знищувати живу силу і технічні об'єкти. Щодо спеціальних критеріїв, то вчений виокремлює такі:

1) для викиду, метання снаряда мусить бути використана енергія, що утворюється під час згорання вибухової речовини (пороху та ін.) – вогнепальність;

2) предмет повинен мати дуло;

3) наявність у предмета пристрою для запалення заряду – (ударно-спускового механізму);

4) достатня вражаюча дія снаряда;

5) достатня міцність конструкції зброї;

6) надійність. [14, с. 101].

Є й інші погляди щодо вогнепальної зброї саме як об'єкта судової балістики.

Так, с. М. Поліщук вважає, що це особливий вид зброї за цільовим призначенням – криміналістична. І тому недоцільно поділяти зброю на бойову, службову, цивільну. Проте з цією думкою важко погодитись, так як цільове призначення зброї у злочинній діяльності є важливим у кримінальній процесуальній діяльності слідчого. Зокрема при побудові версій така класифікація часто вказує на походження конкретного примірника вогнепальної зброї – до прикладу, службова зброя могла бути викрадена у працівника правоохоронного органу. Науковець же виокремлює дві групи ознак криміналістичної зброї:

а) об'єктивні ознаки: технічна здатність заподіяти людині смертельну або іншу суттєву шкоду, що має бути встановлене заводською технічною характеристикою, а за її відсутності чи за наявності сумніву – експертним дослідженням;

б) суб'єктивні ознаки: наявність мети завдати смертельну або іншу суттєву для здоров'я людини шкоду, що встановлюється слідством [15, с. 600].

Водночас науковець відстоює незвичну, проте, як видається, слушну позицію, що криміналістичною є зброя, що функціонально використовується (а не призначена) для нанесення летальних пошкоджень. Тож законодавча база, що регулює обіг зброї, не повинна застосовуватись в балістичних дослідженнях, і криміналістичною зброєю мають визнаватись і примірники антикварної, і сувенірної зброї, якщо така може використовуватись для ураження живої цілі.

Звернемо увагу, що дискусії щодо поняття вогнепальної зброї виникають не лише у наукових дослідженнях чи на законодавчому рівні. Так, на практиці теж не рідко отримують негативне відображення недосконалості експертних методик. Важливість прийняття Закону, який би узагальнив наукові підходи, підтверджує і старший співробітник Львівського НДІ-СЕ Г. С. Мамайчук. Експерт аргументовано застерігає, що ситуація з недосконалим і неоднозначним розумінням сутності і поняття вогнепальної зброї «дає змогу залежно від деяких чинників (показники в службовій діяльності, небажання вникати в сутність дослідження) та навіть більше – породжує свідоме зловживання – «зробити» із звичайного громадянина озброєного злочинця. І при цьому не має значення, що громадянин на законних підставах придбав вогнепальну зброю, спецзасіб або інший стріляючий пристрій» [16, с. 291].

Позиція практика є особливо важливою, зважаючи на можливість розглянути поняття вогнепальної зброї крізь призму експертних досліджень. Тож влучним є зауваження експерта і щодо недоцільності надмірного акцентування на конструктивних ознаках вогнепальної зброї відповідно до Методик для проведення балістичної експертизи при ігноруванні самої мети використання вказаних пристроїв. Підставою для відкриття кримінального провадження може стати незначна зміна, відсутність або наявність окремих допоміжних деталей, які практично не змінюють технічні характеристики й цільове призначення зброї або стріляючих пристроїв, але які відповідно до методичних вказівок підпадають під певні критерії експертної оцінки. Саме з таких причин нарізні мисливські карабіни заводського виготов-

лення «Сайга» й ін., а також газові та стартові пістолети, пристрої для відстрілу патронів, споряджені гумовою кулею, після експертного дослідження класифікуються як бойова вогнепальна зброя [16, с. 293].

Також у судово-балістичному довіднику, яким послуговуються експерти, зазначено, що «пристрої несмертельної дії (наприклад, пістолет «Гарант-С27», для стрільби з якого використовуються гумові кулі) є короткоствольною вогнепальною зброєю», з чим категорично не погоджуються більшість науковців, судова практика і законодавство. І хоч в довіднику зазначено, що це лиш «позиція авторів», однак більшість експертів таки застосовують ці позиції на практиці. Такі формальні проблеми можуть виникати і в інших випадках. Так розроблені як бойова вогнепальна зброя карабіни та гвинтівки Мосіна, СВТ, СКС із допомогою надуманих криміналістичних критеріїв (до прикладу, відсутність багнетів на стволі тощо) є дозволеними в цивільному обігу та ін. [16, с. 295].

Висновки. У такий спосіб, видається виправданим запропонувати наступне визначення вогнепальної зброї – це механічний пристрій, конструктивно та функціонально призначений для багаторазової дії з метою ураження цілі на відстані снарядом, який вилітає з каналу ствола та отримує направлений рух за рахунок використання енергії, що утворюється в результаті згоряння пороху або іншого заряду.

Необхідно зауважити, що згадана у статті проблема є важливою для криміналістичних класифікаційних досліджень і особливо актуальною через плутанину у змістовому наповненні терміна і відсутність оновленої законодавчої бази. Тож доцільним видається визначення ключових ознак (насамперед функціональних) вогнепальної зброї у окремому Законі, положення якого слід було б деталізувати у відповідних експертних Методиках. Водночас не варто нехтувати очевидною потребою регулярно оновлювати та переглядати вказані балістичні Методики, зважаючи на технічний прогрес, нові наукові підходи та лібералізацію поглядів щодо предметів, що конструктивно нагадують зброю. Також усі наявні Методики повинні бути уніфікованими, не суперечити жодним чином законодавству, судовій практиці та міжнародним договорам.

Список використаних джерел:

1. Karp A. Data Sources and the Estimation of Military-owned Small Arms / A. Karp // Small Arms Survey. – 2013 – № 34.
2. Вареник В. Зброя самооборони: дорого, небезпечно і незаконно / Вареник В. // Дзеркало тижня [Електронний ресурс]. – Режим доступу: 2014.<http://gazeta.dt.ua/business/zbroya-samooboroni-dorogo-nebezpechno-i-nezakonno-.html>.
3. Наказ Міністерства Внутрішніх справ України «Про затвердження Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії, та патронів до них, а також боеприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів» від 21.08.1998р. № 622 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0637-98>.
4. Проект закону України № 1135-1 від 10.12.2014 «Про цивільну зброю і боеприпаси» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zbroya.info/uk/blog/2955_zakon-ukrayini-pro-tsivilnu-zbroiu-i-boeprisasi-novlena-redaktsiia-za-rezultatami-gromadskogo-obgovorennia/.
5. Постанова Пленуму Верховного Суду N 3 від 26.04.2002 «Про судову практику в справах про викрадення та інше незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами, вибуховими пристроями чи радіоактивними матеріалами» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v0003700-02>.
6. Директива № 91/477/ЄС від 18.06.1991 «Совета Европейских Сообществ о контроле за приобретением оружия и владением оружием» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_a62.
7. Великий тлумачний словник сучасної української мови / За ред. В. Т. Бусел. – К. – Ірпінь, 2002.
8. Общая теория права и государства: [учебник] / Под ред. В. В. Лазарева. – 3-е изд., перераб. и доп. – М., 2001.

9. Романов О. Зброя: законодавчий аспект / О. Романов // Юридичний журнал. – 2005. – №. 2. – С. 32-38.
10. Шеремет А. П. Криміналістика: навч. пос. для студ. вищ. навч. закл. / А. П. Шеремет. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 472 с.
11. Біленчук П. Д. Зброєзнавство: Правові основи обігу вогнепальної зброї. Порівняльний аналіз вітчизняного та зарубіжного законодавства: Україна. Європа. Світ.: [монографія] / Біленчук П. Д., Кофанов А. В., Сулява О. Ф.; за ред. П. Д. Біленчука. – К. : Міжнародна агенція «BeeZone», 2004.
12. Волобуєв А. Ф. Криміналістика: [підручник] / В. Д. Берназ, В. В. Бірюков, А. Ф. Волобуєв та ін. ; за ред. А. Ф. Волобуєва. – Х. : ХНУВС, 2011. – 665 с.
13. Ручкин В. А. Оружие и следы его применения. Криминалистическое учение / В. А. Ручкин – М. : Юрлитинформ, 2003. – 352 с.
14. Когутич І. І. Криміналістика: курс лекцій / І. І. Когутич. – К. : Атіка, 2008. – 888 с.
15. Поліщук С. М. Можливості удосконалення поняття та класифікації криміналістичної зброї / С. М. Поліщук // Держава і право. – 2010. – Вип. 50. – С. 599-604.
16. Мамайчук Г. С. Судово-балістична експертиза: проблеми класифікаційного експертного дослідження / Г. С. Мамайчук // Теорія та практика судової експертизи і криміналістики. – Х. : Право. – 2009. – С. 290-295.

ШАПІРКО П. М.,

кандидат юридичних наук, директор
(Миколаївський інститут права
Національного університету
«Одеська юридична академія»)

УДК 343.132

СИСТЕМА ПРИНЦИПІВ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ТЕОРЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ

У статті аналізуються основні теоретико-правові аспекти формування системи принципів оперативно-розшукової діяльності як особливого специфічного різновиду правової діяльності. Показано, що формування цієї системи має базуватися на визнанні домінуючої ролі верховенства права та поваги до прав людини. Розкрито зміст спеціальних принципів оперативно-розшукової діяльності.

Ключові слова: *принципи права, принцип верховенства права, принципи оперативно-розшукової діяльності.*

В статье анализируются основные теоретико-правовые аспекты формирования системы принципов оперативно-розыскной деятельности как особого специфического вида правовой деятельности. Показано, что формирование этой системы должно базироваться на признании доминирующей роли верховенства права и уважения к правам человека. Раскрыто содержание специальных принципов оперативно-розыскной деятельности.

Ключевые слова: *принципы права, принцип верховенства права, принципы оперативно-розыскной деятельности.*

The paper analyzes the basic theoretical and legal aspects of the formation system of principles of operational activities as a special kind of legal activities. It is shown that the formation of this system should be based on the recognition of the dominant role of the rule of law and respect for human rights. The content of specific principles of operational activities was discovered.

Key words: *principles of law, rule of law, principles of operational activities.*

